

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 29-03-2022 r.

Marcin Wiącek

IX.070.1.2022

Pan

Adam Niedzielski

Minister Zdrowia

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 10 marca 2022 r. (ZPP.6142.12.2022.DJZ), poniżej przedstawiam opinię na temat możliwości ograniczenia dostępu do telefonów komórkowych oraz innych urządzeń z dostępem do Internetu osobom przebywającym w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie (dalej także: Ośrodek, KOZZD).

Pragnę podziękować za skierowanie do mnie prośby o zajęcie stanowiska w ww. sprawie. Rzecznik Praw Obywatelskich od początku istnienia KOZZD stale monitoruje sytuację Ośrodka oraz osób w nim umieszczonych. Wiedzę o problemach występujących w tym miejscu izolacji postpenalnej Rzecznik pozyskuje przede wszystkim z wizytacji przeprowadzonych przez przedstawicieli RPO, rozmów z pracownikami Ośrodka, informacji przekazywanych przez sędziów Sądu Okręgowego w Płocku oraz skarg pacjentów wpływających do Biura RPO. To pozwoliło na zidentyfikowanie luk prawnych oraz błędów legislacyjnych ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (dalej także: ustawa z 22 listopada 2013 r.)¹. Ustawa ta wymaga kompleksowych zmian, co Rzecznik wielokrotnie podkreślał w licznych wystąpieniach generalnych skierowanych do Ministra Zdrowia, Ministra Sprawiedliwości i Prezesa Rady Ministrów². Wśród dotychczasowych postulatów nie przedkładano natomiast opinii w kontekście dostępu pacjentów Ośrodka do Internetu.

---

¹ Tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 1638.

² Sygnatury pism w Biurze RPO wybranych wystąpień: IX.517.1376.2020, IX.517.2568.2018, IX.517.1702.2017, IV.567.1.2016, IX.517.77.2015.

Niniejsza opinia odnosi się do dwóch zasadniczych kwestii. Pierwsza z nich dotyczy możliwości korzystania przez pacjentów KOZZD z prywatnych urządzeń mobilnych (np. telefonów komórkowych, komputerów) z dostępem do Internetu i różnych aplikacji pozwalających na nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z osobami z zewnątrz. Druga natomiast dotyczy zapewnienia pacjentom przez Ośrodek dostępu do Internetu.

Przepis art. 29 w ust. 1 ustawy z 22 listopada 2013 r. stanowi, że osoba stwarzająca zagrożenie umieszczona w Ośrodku ma prawo, za zgodą kierownika Ośrodka, do kontaktu z innymi osobami za pośrednictwem telefonu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej, a także prawo do kontaktu osobistego z osobami ją odwiedzającymi. Przy czym Dyrektor może odmówić zgody lub cofnąć zgodę na określony sposób kontaktu lub kontakt z określonymi osobami, jeżeli kontakt taki może spowodować wzrost zagrożenia niebezpiecznymi zachowaniami ze strony osoby stwarzającej zagrożenie umieszczonej w Ośrodku albo zakłócić prowadzone postępowanie terapeutyczne (art. 29 ust. 2 ustawy z 22 listopada 2013 r.). Nie można jedynie odmówić ani cofnąć zgody na kontakt z przedstawicielem ustawowym, ustanowionym pełnomocnikiem, Rzecznikiem Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego ani Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Ponadto, jeżeli osobie stwarzającej zagrożenie umieszczonej w Ośrodku odmówiono zgody na kontakt za pośrednictwem telefonu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej, do przedmiotów umożliwiających taki kontakt przepis art. 28 stosuje się odpowiednio. Chodzi tu zatem o kwestię zatrzymania rzeczy oraz konieczność sporządzenia protokołu z takiej czynności. To natomiast wiąże się z wydaniem przez Dyrektora KOZZD zarządzenia w tej sprawie. Na to zarządzenie, w myśl art. 30 ust. 1 ustawy z 22 listopada 2013 r., przysługuje zażalenie do sądu. Sąd rozpoznaje zażalenie w składzie jednego sędziego. Zażalenie może wnieść osoba stwarzająca zagrożenie umieszczonej w Ośrodku, której dotyczy zarządzenie, jej przedstawiciel ustawowy oraz ustanowiony dla niej pełnomocnik, w terminie 21 dni od dnia powiadomienia tej osoby o zarządzeniu.

Analizowany przepis art. 29 ustawy z 22 listopada 2013 r., odnoszący się do kontaktu pacjentów Ośrodka z innymi osobami za pośrednictwem telefonu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej, od czasu uchwalenia ustawy nie był nowelizowany. Na przestrzeni lat zmieniała się natomiast praktyka jego stosowania.

W 2014 r., kiedy do Ośrodka zaczęły trafiać pierwsze osoby uznane przez sąd za stwarzające zagrożenie dla społeczeństwa, mogły one posiadać i korzystać z własnych telefonów komórkowych, komputerów oraz miały nieograniczony dostęp do Internetu i do wszelkiego rodzaju komunikatorów internetowych, także poczty elektronicznej. Po pewnym czasie pacjenci, korzystając w sposób niekontrolowany z dostępu do Internetu, zaczęli sięgać po publikowane w nim niedozwolone treści, często pornograficzne. Dyrektor KOZZD, w odpowiedzi na tę sytuację, wprowadził ograniczenia w

zakresie korzystania z prywatnych urządzeń mobilnych. Pacjenci mogli wówczas posiadać jedynie telefony komórkowe starszej generacji, czyli bez dostępu do Internetu. Ponadto, mogli oni korzystać z aparatów telefonicznych, będących własnością operatora telefonicznego, dostępnych na korytarzach Ośrodka.

Taki stan utrzymywał się kilka lat. Ze względu jednak na sprzeciw pacjentów wobec niego, wyrażany w postaci protestów głodowych, dwa lata temu zniesiono nałożone ograniczenia w zakresie korzystania z prywatnego sprzętu elektronicznego z dostępem do Internetu. W dniu 29 czerwca 2020 r. podpisano porozumienie pomiędzy dyrekcją Ośrodka a pacjentami, w oparciu o które przywrócono niemalże nieograniczony dostęp do wszelkiego rodzaju środków komunikacji elektronicznej. Punkt pierwszy porozumienia stanowi bowiem, że „pacjenci będą mogli korzystać ze swoich prywatnych smartfonów i laptopów z dostępem do sieci internetowej (przez nich opłacanej), po podpisaniu oświadczenia imiennego przed odbiorem urządzenia przez każdego pacjenta, warunkującego brak materiałów zakazanych. Jeżeli zostaną ujawnione na sprzęcie danego pacjenta jakiegokolwiek materiały zakazane m.in. o charakterze zbrodniczym, pedofilskim, pornograficznym itp., to wszystkie urządzenia będące w posiadaniu pacjenta, mające dostęp do sieci internetowej zostaną mu zabrane. Telefon (smartfon) może być używany tylko w swojej sali mieszkalnej oraz podczas spaceru na zewnątrz budynku. Każdy właściciel urządzenia zobowiązany jest do zabezpieczenia urządzenia hasłem dostępowym i nieudostępniania swoich urządzeń innym pacjentom. Pacjent w oświadczeniu ma obowiązek podać kod dostępu do urządzeń mających dostęp do sieci internetowej. Ponadto, w każdym oddziale zostanie przygotowane jedno stanowisko komputerowe z dostępem do sieci internetowej z „blokadą rodzicielską” dla pacjentów nieposiadających laptopów. Zgodnie z przepisami RODO pacjenci będący w posiadaniu ww. urządzeń nie będą nagrywali, filmowali ani fotografowali wizerunku innych pacjentów KOZZD i pracowników KOZZD”.

Wewnętrzny regulamin pobytu pacjenta w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie z dnia 28.06.2021 r.³, zawierający zasady korzystania ze sprzętu elektronicznego z dostępem do Internetu określone w porozumieniu, o którym mowa wyżej, nakłada na każdego pacjenta obowiązek zgłoszenia personelowi wszystkich posiadanych elektronicznych nośników danych, a także informowania każdorazowo o zakupieniu sprzętu, jego otrzymaniu, przekazaniu, uszkodzeniu bądź zaginięciu.

---

³ Wewnętrzny regulamin pobytu pacjenta w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie z dnia 28.06.2021 r. dostępny na stronie: <https://kozzd-gostynin.pl/regulaminy-wewnetrzne/>, dostęp: 18.03.2022 r. Taki sam zapis widnieje w regulaminie wewnętrznym funkcjonowania Oddziału Zamiejscowego w Czersku: Wewnętrzny regulamin pobytu pacjenta w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie, Oddziale Zamiejscowym w Czersku z dnia 21.01.2022 r.

Uzyskane uprawnienie niekontrolowanego dostępu do Internetu zostało przez część osób w Ośrodku ponownie wykorzystane w sposób niezgodny z celami procesu terapeutycznego i zasadami współżycia społecznego, a podejmowane przez personel KOZZD stosowne działania edukacyjne i korygujące postawy pacjentów były nieskuteczne. Okazało się nawet, że wykorzystywano Internet w sposób bezprawny, naruszający dobra osób spoza Ośrodka, co potwierdziły działania prokuratury. Z pisma Prokuratury Rejonowej w Gostyninie z dnia 17 lutego 2022 r. wynika, że toczą się postępowania karne przeciwko pacjentom Ośrodka o popełnienie czynów z art. 202 § 4a i § 4b k.k., tj. publiczne prezentowanie treści pornograficznych, z art. 200a § 1 k.k., tj. wykorzystanie systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej w celu popełnienia przestępstwa w zbiegu z art. 200 § 3 k.k. tj. seksualne wykorzystanie małoletniego popełnione za pośrednictwem środków komunikacji teleinformatycznej na szkodę małoletnich.

Mając powyższe na uwadze, stoję na stanowisku, że możliwość swobodnego korzystania przez osoby umieszczone w KOZZD z urządzeń mobilnych oraz dostęp do Internetu mogą być ograniczone. Jednakże należy podkreślić, że wszystkie ograniczenia muszą być wprowadzone na mocy przepisów rangi ustawowej. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP⁴, ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Ograniczenia w zakresie możliwości korzystania z telefonów komórkowych oraz realizowania dostępu do Internetu będą związane z prawem do życia prywatnego i rodzinnego (art. 47 Konstytucji RP), wolnością i ochroną tajemnicy komunikowania się (art. 49 Konstytucji RP), wolnością wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji (art. 54 Konstytucji RP), a także prawem własności (art. 64 Konstytucji RP).

Jednocześnie, projektując zmiany legislacyjne, należy mieć na uwadze przysługujące każdemu prawo dostępu do informacji publicznej, o czym stanowi ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej⁵. Z kolei, w myśl art. 54 Konstytucji RP, który odnosi się do wolności wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji, nie można całkowicie zablokować dostępu do Internetu, a jedynie go ograniczyć. Wynika to także z prawa do informacji, wyrażonego w art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁶.

---

⁴ Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483.

⁵ Tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 2176.

⁶ Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284.

Ograniczenia praw i wolności osób pozbawionych wolności wiążą się nierozłącznie z każdym pobytem w różnego rodzaju miejscach izolacji. Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym jest miejscem pozbawienia wolności, oczywiste są zatem ograniczenia praw pacjentów umieszczonych w Ośrodku. Istotne, aby były one wprowadzone na mocy aktu o randze ustawy.

Rozwiązania dotyczące zasad pobytu w izolacji postpenalnej przyjęte w innych krajach europejskich także pokazują, że dla właściwego funkcjonowania takich placówek oraz prawidłowego procesu reintegracji społecznej umieszczonych w nich osób, konieczne jest wprowadzanie niezbędnych ograniczeń.

W niemieckim ośrodku w Rosdorf w Dolnej Saksonii, przeznaczonym dla tej samej kategorii osób co pacjenci KOZZD, osoby w nim umieszczone nie mogą korzystać z własnych urządzeń mobilnych z dostępem do Internetu. Ustawa z dnia 12 grudnia 2012 r. kraju związkowego Dolna Saksonia o pobycie w izolacji osób stanowiących zagrożenie dla społeczeństwa zakłada, że osobie izolowanej umieszczonej w ośrodku w Rosdorf należy pozwolić na prowadzenie rozmów telefonicznych poza godzinami ciszy nocnej. W nagłych zaś przypadkach oraz gdy w przestrzeni mieszkalnej osoby izolowanej znajduje się łącze telefoniczne (pokoje są tam pojedyncze), należy zezwolić na rozmowy telefoniczne także podczas ciszy nocnej. W przypadku zamiaru prowadzenia przez personel ośrodka kontroli rozmowy, jej uczestnik musi być o tym powiadomiony przez organ penitencjarny lub przez osobę izolowaną, niezwłocznie po uzyskaniu połączenia. Osobę izolowaną należy z odpowiednim wyprzedzeniem, przed rozpoczęciem rozmowy telefonicznej, powiadomić o planowanym kontrolowaniu rozmowy. Jej treść podlega utrwaleniu. Komputer może być wykorzystywany przez pacjenta ośrodka jedynie jako edytor tekstu, w celu przygotowania pisma, z możliwością jego wydruku na drukarce zakładowej⁷.

W holenderskim TBS ('terbeschikkingstelling') w Nijmegen oraz w Vught, a także w Long Stay Psychiatric Centre w Zeeland, w którym przebywają sprawcy najpoważniejszych przestępstw, celem ich izolacji, poddania leczeniu oraz przygotowania do powrotu do życia w społeczeństwie⁸, rezydenci nie mogą posiadać kamer, aparatów fotograficznych, telefonów komórkowych, smartfonów, zegarków typu smartwatch lub innych urządzeń z możliwością utrwalania dźwięku lub

---

⁷ Zob. E. Dawidziuk, Funkcjonowanie w Niemczech miejsc izolacji dla osób uznanych za niebezpieczne dla społeczeństwa – przykład ośrodka w Rosdorf na tle rozwiązań polskich [w:] E. Dawidziuk, J. Nowakowska (red.), Izolacja sprawców przestępstw uznanych za niebezpiecznych dla społeczeństwa, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2020.

⁸ I. Markiewicz - Leczenie czy izolacja? – Model postępowania z zaburzonymi psychicznie sprawcami najpoważniejszych czynów zabronionych w Holandii [w:] E. Dawidziuk – Izolacja sprawców przestępstw uznanych za niebezpiecznych dla społeczeństwa, s. 179.

obrazu⁹. Komputery, będące własnością ośrodka, są dostępne dla pacjentów w bibliotece placówki. Zapewniają one dostęp do Internetu, z wyłączeniem możliwości użycia wszelkiego rodzaju komunikatorów dwustronnych.

Reasumując, w celu zapobieżenia dalszemu wykorzystywaniu przez pacjentów KOZZD Internetu w sposób bezprawny, należy doprowadzić do wdrożenia takich norm prawnych, które maksymalnie zminimalizują ryzyko popełniania przestępstw przez pacjentów KOZZD. Przepisy powinny precyzyjnie, w sposób niepozwalający na dowolną ich interpretację, określać zasady posiadania i korzystania przez pacjentów Ośrodka ze sprzętu elektronicznego oraz zakres ograniczeń w dostępie do Internetu na własnym sprzęcie, a także na sprzęcie będącym własnością Ośrodka, pozostającym do dyspozycji pacjentów. Jednocześnie należy zadbać, by przepisy zapewniały osobom umieszczonym w KOZZD możliwość realizacji prawa do dostępu do Biuletynu Informacji Publicznej oraz umożliwiały realizację nadzorowanych widzeń przez komunikatory internetowe, korzystanie z zasobów internetowych do pracy terapeutycznej, kształcenie się, wykonywanie pracy za pośrednictwem Internetu, czy uczestniczenie w zajęciach mających na celu zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu.

Liczę na to, że przedłożona Panu Ministrowi opinia, będzie pomocna w toku prac nad nowelizacją ustawy z 22 listopada 2013 r.

Z wyrazami szacunku,

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

---

⁹ Ibidem s. 189.